

REVISTA FOTOGRAFICA DE CATALUNYA

REDACCIÓ - PROVENÇA, 287 - TELÉFON 71177

ANY. 1
NÚM. 7

DESEMBRE - 1933

Núm. 1 esgotat - núm 5, 5 ptes.

PREU DE SUBSCRIPCIÓ:

Un any ptes. 12'60

Sis mesos ptes. 7'30

Núm. solt ptes. 1'50

Núm. atrassat 2'50

LA MORT DEL COMANDANT PUYO

En el passat mes d'octubre morí a Morlaix (França) aquest mestre i veritable precursor de la Fotografia Artística. Darrerament es trobava retirat ja de totes les activitats fotogràfiques, si bé encara de tant en tant apareixia en les revistes de fotografia algun que altre dels seus escrits.

Bona part de la seva vida ha estat dedicada a l'obra de divulgació fotogràfica, la qual ha realitzat per mitjà de la premsa, principalment, en llibres i conferències, aprofitant tot acte o circumstància propícia a la divulgació que tant desitjava de l'Art de la llum.

No podríem, ni que volguéssim, fer ací una oració fúnebre digne del mestre desaparegut. Puyo, ja ho hem dit, era un precursor, un apòstol de la interpretació fotogràfica, i, per tant, dels procediments que li són més adients, i ha pertanescut a una època en la qual nosaltres no érem encara nats; però, aficionats de cor com som a aquest art tan viu i ple de força que és la Fotografia, no podem deixar de retre, en aquest dolorós moment del traspàs del comandant Puyo l'homenatge d'admiració vers el seu saber i la seva obra i expressar el condol sincer que la pèrdua del nostre mestre ens ha causat.

Per tal que els nostres llegidors puguin fer-se cabdal de la gentil correcció que caracteritzava els seus escrits, i al mateix temps puguin fruit del coneixement de certes dades molt útils per a l'estudi del desenvolupament de la Fotografia, traduïm a continuació un dels seus articles.

LA GOMA. VELS RECORDS

• pel Comandant Puyo

Fou la goma ço què va fer-me fotògraf. Me n'he de felicitar? Sense la goma bicromatada el més probable és que, com esdevé a la majoria dels aficionats, hagués deixat — després d'haver obtingut amb un interès decreixent durant tres o quatre anys proves al citrat o al bromur — els aparells de banda i confiat a l'establiment de la cantonada el revelat i impressió damunt paper dels clixés que, cada vegada més espaiats, impressionava.

El meu primer contacte amb una prova a la goma em va deixar un record molt precís; era a començaments de l'any de gràcia de 1895. El II Saló de Fotografia anava a obrir-se a París, i en una sala del «Photo-Club», els quadros — car aleshores hom enquadrava — penjaven de cara a la paret. M'entretenia en girar-los i mirar-los, cercant alguna novetat entre aquelles proves impressionades al carbó, platí, bromur i papers salats. Hi vaig trobar així una dotzena de proves que mostraven imatges, la contemplació de les quals em va enlluernar amb una sensació molt viva i el molt especial aspecte de les quals em va fer entreveure en el procediment fotogràfic, possibilitats absolutament noves. Eren les primeres gomes del senyor R. Demachy.

Alguns mesos abans, durant l'hivern de 1894, un aficionat hàbil en les manipulacions i curiós en les recerques com era aleshores el senyor Rouillé-Ladevèze, havia ressucitat un vell procediment indicat per Poitevin, continuat després per Pouncy en 1858, però totalment oblidat després. El senyor Rouillé-Ladevèze havia exposat en diferents comunicacions a la «Société Française de Photographie» i al «Photo-Club», els resultats dels seus assaigs, no obstant les imatges assolides per ell no oferien cap aspecte apropiat per desvetllar l'entusiasme; llur matèria no tenia brillantor ni força i sens dubte la cosa hauria restat en aquest punt i el procediment reintegrat a l'obscuritat si l'atzar d'una troballa no hagués cridat sobre ell l'atenció del senyor Demachy. El procediment, en ell mateix, era del més senzill possible, no ha canviat per cert i continua igual, però per fer un bon rostit sembla també una cosa fàcil i no obstant és proverbial que el bon cuiner es fa, però que el bon «rotisseur» neix; pot ésser que neixi també el «gomista».

Sia com sia, el cert és que el senyor Demachy va saber descobrir ràpidament el trucatge necessari per al cas, puix que es va trobar disposat a trametre al Saló de 1895 les proves, que em feren una impressió tan forta i amb les quals obtingué un èxit enorme. Cinc anys després, amb ocasió del Saló de Fotografia de Londres, el senyor Horsley-Hinton escrivia: Es el cert que a Anglaterra almenys cap home no ha pogut assolir fins ara les qualitats especials que han obtingut l'èxit de les proves del senyor Demachy. El grau extraordinari de delicadesa i de suavitat que ell obté és encara un problema a Anglaterra.

Les primeres imatges a la goma a què abans m'he referit, varen ésser també trameses a Londres en aquell any de 1895 i reberen la millor acollida. A París, Viena i Londres es formaren tot seguit petits agrupaments d'adep-tes impressionats per la bellesa del nou procediment. Aquests agrupaments eren, naturalment, molt reduïts, cosa que s'explica donada la naturalesa particular del procediment, el paper del qual era precís fabricar-se'l un mateix i ésser manipulat amb certa habilitat de mà per a obtenir un resultat no sempre segur. Per aquesta causa una Exposició celebrada a París l'any 1902 pel «Photo-Club» — exclusivament de proves de goma — no va poder aplegar sinó 42 expositors, pertanyents a set nacions diferents, disset dels quals eren francesos.

Malgrat això, si s'examinen els articles i crítiques dedicats als Salons celebrats des de 1895 a 1905 es comprova que, durant deu anys, el procediment a la goma conserva sense defallir una espècie de primacia sobre els seus rivals. ¿Per què, doncs, cedeix tan ràpidament el seu lloc en 1906 al procediment a la tinta grassa? L'atracció del canvi i la major seguretat que aquest darrer procediment oferia pel control dels valors de la imatge, expliquen suficientment aquesta evolució, que pocs anys després l'aparició del Transport ve a confirmar.

En realitat el que a primer cop d'ull seduïa en la imatge a la goma a un gran nombre d'aficionats, era la novetat del seu aspecte, que la diferenciava molt netament de la imatge, fins aleshores cdlàssica, a les sals de platí o d'argent; diferència deguda a la matèria considerada més bella, als fenòmens de la barreja que, fonent en una síntesi els detalls inútils i per això perjudicials, presenta a la vista una imatge més agradable i més acostada a la visió natural; que és sintètica com és sabut. Darrerament el procediment mateix, com tots els basats en el despullament, permet la intervenció fins a cert punt, infinitament menor, això sí, que en el de les tintes grasses on el

control és gairebé absolut, però apreciable, no obstant i per això permet alliberar-se en part de l'obligació tirànica d'un automatisme tingut com enemic.

A més, amb el procediment hom podia adornar la imatge de certs «accents», l'absència dels quals la perjudica considerablement donant a la imatge fotogràfica un aspecte que hom és perfectament lliure de no trobar agradable. Així, per aquests diversos camins, diverses persones es varen iniciar en l'obra i a això fou degut l'èxit assolit per la goma.

Tals tendències, reassumint-se a una aspiració de relativa llibertat, degueren haver estat judicades com naturals, car que s'adapten als principis generals universalment admesos per a totes les arts. Perfectament natural degué haver estat també estampada l'assimilació del procediment fotogràfic creador d'imatges als diversos procediments utilitzats en les arts del dibuix. No obstant, es fa necessari observar que el procediment fotogràfic posseeix un caràcter a part, puix que la imatge es crea mitjançant una sèrie d'operacions que poden considerar-se com purament mecàniques. Conseqüentment tancat en el seu procediment com en un got tapat, el fotògraf evolucionava en un ambient molt particular.

¿La Fotografia era un art, com hom anava a afirmar, i un art sense similars, posseint una bellesa pròpia com s'afirma avui dia? A dir veritat, aquesta qüestió no turmentava llavors els esperits, ocupats més aviat a millorar les condicions tècniques de les operacions. La fotografia era la Fotografia i res més. Amb els seus mitjans particulars, hom la considerava abans que tot filla de la Ciència. Cap discrepància subtil dividia aleshores els fotògrafs que coincidien en el culte d'un procediment neixent; eren tots ortodoxes sense saber-ho.

L'aparició de la goma, en un ambient encara en formació, tingué les conseqüències que podien preveure's. Tota novetat que comporta amb ella un assaig de reforma, inquieta les ortodoxies ignorades i les obliga a reconèixer-se i a defensar-se precisant i assegurant llurs dogmes. Els «gomistes», amb llur tendència al lliure control i procurant substituir amb el gest lliure i aleatori de la mà el mecànic i ritual tingut per infel·lible, car que era guiat per la Ciència, prengué de seguida l'aspecte d'una heretgia i va veure obrir-se davant d'ell, havent-lo creat, el tipus del fotògraf pur, persuadit de posseir la veritat segons l'evangeli de Daguerre, i això va donar lloc a una discrepància en el microcosmos fotogràfic i a un animat canvi de raons i arguments.

D'aquesta discussió es va treure pels «purs» la conseqüència de què els partidaris de la goma s'adherien a aquest procediment perquè els permetia cobrir-se amb la púdica capa de Noé llurs imperícies tècniques i que amb ell es declaraven incapaços d'obtenir un clixé decent i un bromur convenient, privilegi exclusivament reservat als vertaders creients.

Aquests debats teòrics, gairebé metafísics, sense interès d'altra banda, no tardaren a calmar-se i la tinta grassa, que permet no obstant una intervenció molt més lliure, no va excitar cap emoció. Si aquests debats han tornat a prendre cos en els nostres dies ha d'atribuir-se l'imperi creixent del maquinisme que els ha inoculat nou vigor, sense, però, rejuvenir-los. El fotògraf modern no és sinó el descendent legítim del fotògraf pur d'ahir; és essencialment un ortodox, l'ortodoxia del qual exhala actualment a l'aproximació del més discret bromolista un fort olor de falòrnia...

No obstant, la goma i el bromoli són dos procediments purament fotogràfics i que poden conservar llur virtual puresa si no cauen a les mans de joves entremaliats. En el seu gran tractat «La Technique Photographique» el senyor L. P. Clerc es fa responsable en particular de l'ortodoxia de la goma i expressa el dol que li causa la seva desaparició.

NEO-PROCEDIMENTS O TRUCATGES DE CALC - PERDUT

per A. Mir Escude

Tal vegada sorprendrà el nom d'aquest trucatge, poc conegut entre els aficionats, però sovint practicat en els medis industrials. Si més no, crec que serà una curiositat més, divulgada entre els aficionats àvids de saber. A voltes hom té algun clixé que no li diu res, però que pot ésser transformat per mitjà del cal-perdut, a semblança d'un dibuix al llapis o a la ploma.

Els clixés que més es presten a ésser transformats són els d'assumptes linials, o millor dit, de valors i línies senzilles, per exemple, una façana de casa, un fragment de carrer rural, un paisatge simplificat, una silueta d'edificis (monumentals), tot allò que sigui franc de dibuix. Amb un clixé d'aquestes característiques a les mans podrem procedir a fer una ampliació a un tamany prudencial tirant-la més aviat fluixa. Un cop seca estarà disposada per fer la reserva resseguint tots els contorns i línies que millor donen la forma del dibuix, com aquell que ressegueix dibuixant amb línies i estilitzant-ho a manera de dibuix o a la ploma. Per a obtenir millors resultats cal escollir un paper bromur de superfície gelatinosa, una mica rugosa. Un cop la prova estigui seca es disposarà d'una ploma d'escriure anglesa o de cal·ligrafia groixuda que sigui flexible, a fi de no ratllar la gelatina, per fer el resseguit es prepararà una solució de :

Benzina de dissolució, 50 grams ; aiguarràs, 50 grams. betum de judea, en pols, de 15 a 25 grams, el qual es dissoldrà fins obtenir una densitat semblant a la de la tinta corrent d'escriure.

Aquesta tintura servirà per resseguir suaument totes les línies que dibuixin la prova, i que siguin tallades. A més es disposarà d'un llapis litogràfic mig dur per resseguir totes les línies o valors que no hagin d'ésser tan tallades, car aquest llapis dona una qualitat granejada molt adient. Altrament cal resseguir de la mateixa manera les tintes mitjes i els valors obscurs que vulguin conservar-se, a l'igual que tot allò que interressi. Un cop acabat aquest procés es deixa que la tintura s'assequi, podent procedir a ablanquir la prova amb la solució que segueix :

Cianur de potassa el 5 per 100 ; iode, el 5 per 100.

Es barrejara en dues parts i aigua ; es posarà la prova un cop mullada amb aigua damunt d'un vidre, passant-hi suaument una munyeca de cotó fluix xop de la solució de blanqueig, sense fregar massa fort, repetint aquesta operació fins que quedi ablanquida la prova. Tot seguit es procedeix a rentar-la durant uns cinc minuts posant-la a assecar. Un cop seca, es procedeix al rentat o eliminació de la tinta de reserva amb benzina de dissolució, amb una mica de drap fins deixar la prova neta i seca. Si en fer la reserva s'han comès alguns errors de dibuix pot corregir-se amb llapis especial pel retoc del paper bromur que es ven al mercat.

Es clar que és un atreviment transformar una prova amb aquesta forma, però si es tria amb encert el clixé i l'assumpte és adient resulta una prova que dona una sensació agradable.

En el prop vinent número publicarem un foto feta amb aquest neo procediment. Les curiositats que publiquem en aquesta secció podem ampliar-les a qui ho desitji. Tots els dubtes que se'ns consultin els aclarirem amb molt de gust.

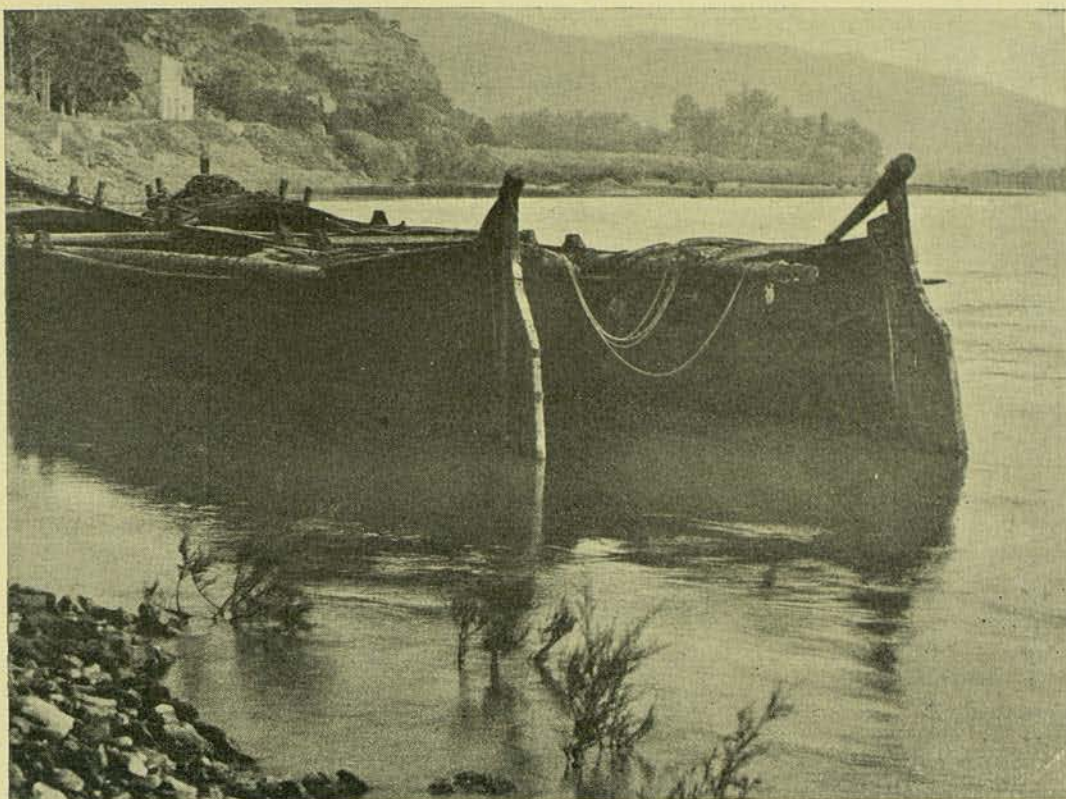
"ÚLTIMOS RAYOS"
BROMOLÍ

ANDRADA

PAISATGE
BROMUR

R. GIMÉNEZ

RIBERES DE L'EBRE
BROMUR

A. AVILÉS

PLACA 51

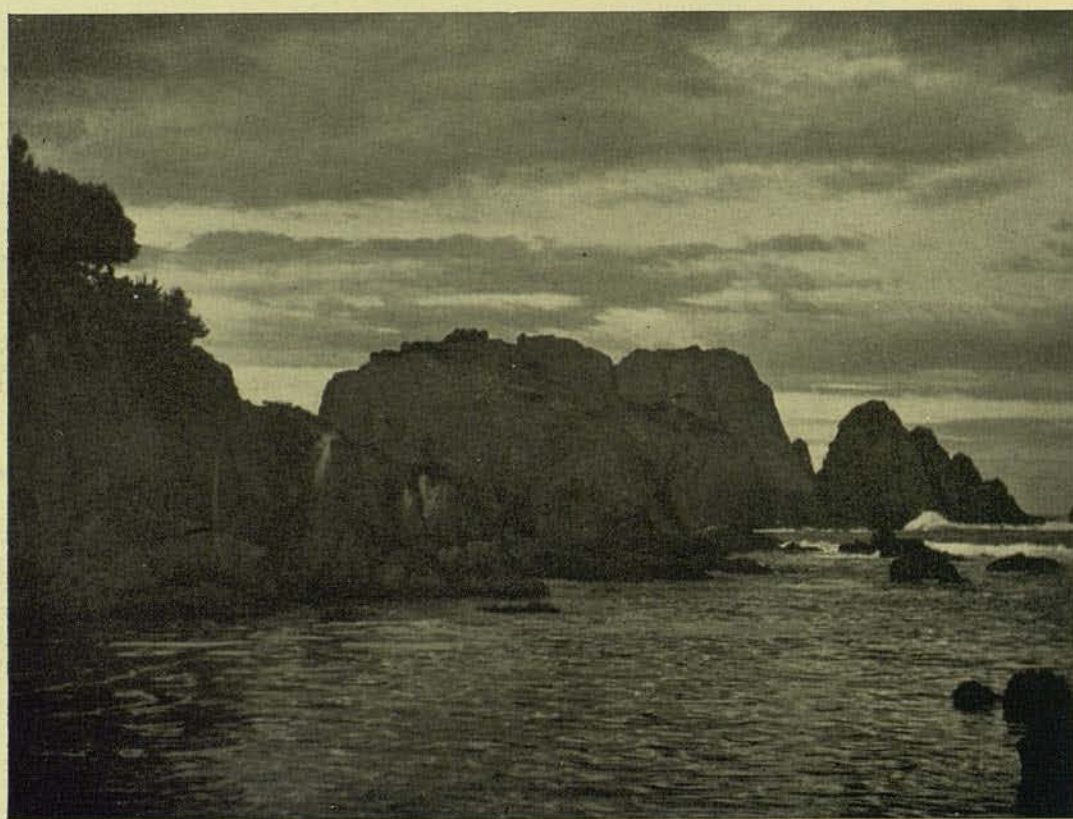
CERCLE DE GAVARNIE
BROMUR

A. OLIVERES

PAISATGE
BROMER

B. COSTA

PLACA 52

COSTA BRAVA
BROMER

R. SOLER

PER LA CARENA
BROMUR

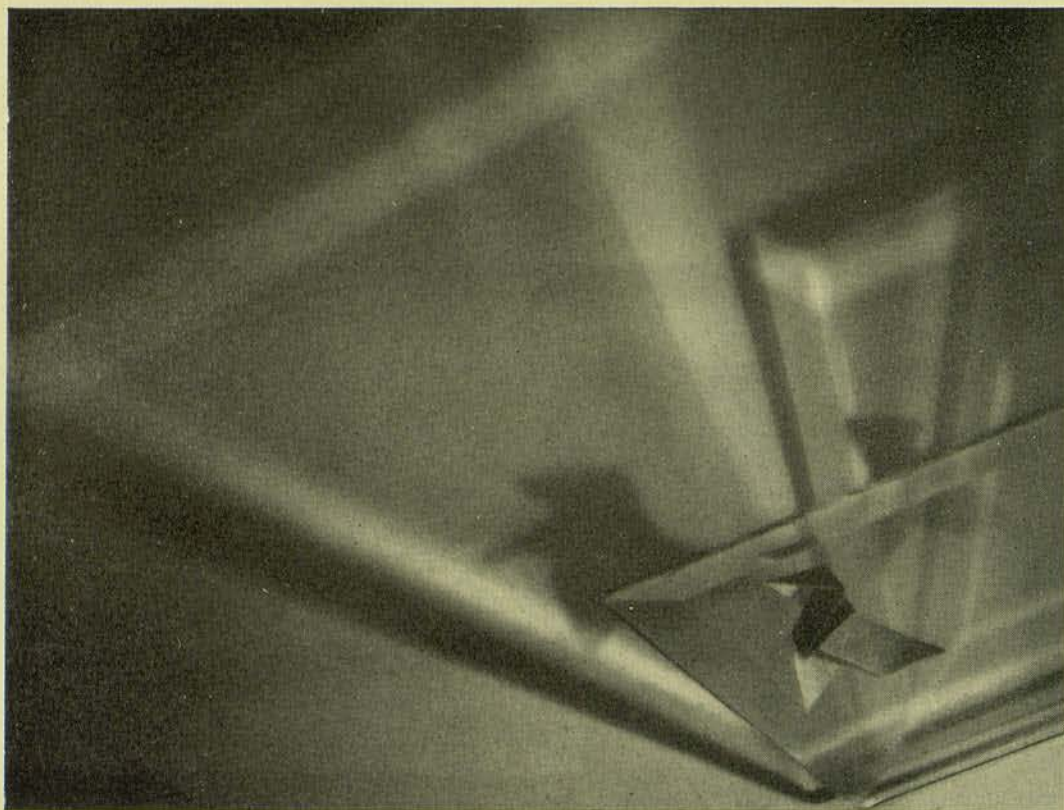
F. CASTELLS

PLACA 53

VALL D'ARAN
BROMUR

A. MIRALDA

ÀNIMA D'INFANT
BROMUR

M. LLADÓ

PLACA 54

DEL BON VI...
BROMOLI

J. SARRIAS

EL CAMPANAR
BROMUR

J. LLACUNA

GINESTA...

J. CORTÉS

PER A ESMALTAR LES PROVES FOTOGRAFIQUES

per Leafar

Temps enrera era molt corrent l'ús de l'esmatat en les proves fotogràfiques, però darrerament, quan els papers albuminats i celoidin varen deixar-se de banda, hom el tenia gairebé com a desaparegut dels treballs de positivatge. Sembla, però, que els aficionats tornin a inclinar-se en aquest acabat de la prova i així ho palesen els distints treballs que surten actualment dels laboratoris industrials, i fins comencen a adoptar-lo molts artistes d'indubtable vàlua internacional.

Aquesta resurrecció la suposem deguda al fet de què la brillantor que comunica a la prova anima les ombres, donant-les-hi transparència, intensifica la imatge i, no obstant això, no ofereix cap contrast exagerat.

Es suficient comparar una prova mat amb una altra de brillant del mateix assumpte i veurem que essent amb dues tirades amb totes les regles d'una bona tècnica, la prova mat tendeix a la grisor general, empastament dels negres i confusió de tons, mentre que la brillant dona una imatge més vigorosa i al mateix temps més rica de gama en les ombres i mitges tintes, prestant-se millor a la reproducció. Tant sols comparant dos proves mats, també del mateix assumpte i posada una d'elles sota vidre o simplement mullant-la de nou i l'altre tal com queda després d'assecada, un hom es pot fer cabdal d'aquesta remarcable diferència.

Si hom ha concedit certa preferència als tons mats durant els darrers temps pels treballs artístics, és per la facilitat que presenten en el retoc i perquè l'acabat mat dona certa sobrietat i elegància a la prova, que molts han preferit a les qualitats tècniques. Però, com que generalment aquestes proves són exposades al públic sota vidre, aquest efecte era destruït sense poder gaudir en canvi dels avantatges del paper brillant o semi mat.

L'esmatat consisteix en adherir la prova que hom desitja esmaltar a una planxa llisa i sense cap mena de defecte (esqueix, frisura i pèls), prèviament untada d'una composició a base de cera i mitjançant la pressió d'un cilindre de cauxú, intercalant, però, algunes fulles de paper secant de primera qualitat entre el dors de la prova i dit cilindre. La prova, que naturalment, haurà d'ésser humida (tal com surt de la darrera aigua del lavatge i simplement escorreguda) restarà adherida i solament es separarà quan es vagi assecant.

Una esmaltadora per a papers brillants i semi-mats es pot reemplaçar pels següents materials, amb èxit complet, si hom observa totes les condicions que anem a detallar.

Necessitem primerament una placa esmaltadora de vidre d'un tamany superior al de la prova. El millor és un vidre vell, de finestra, que no tingui defectes ni ratlles. Un cilindre plàstic de cauxú, i algunes fulles de paper secant de bona qualitat.

Per treballar, la placa de vidre haurà d'ésser d'una netedat absoluta i la primera vegada que s'usi, i de temps en temps, haurà de treure-se-li el greix amb una solució de sosa i aigua, rentant-la després amb alcohol i deixant-la assecar. Dipositarem llavors una lleugera capa de cera de «parquet» adicionada a una petita quantitat de parafina i es poleix amb un drap suau i net.

La prova, tirada sobre paper brillant o semi-mat, éssent preferible els primers, sobretot en començar a fer aquesta mena d'operació, es treu de l'aigua del rentat i, un cop escorreguda i eixuta, amb un paper secant dels usats en el procediment al bromoli (que no deixen peluix), es posa en el bany que a continuó detallem durant dos minuts:

Aigua, 200 centímetres cúbics; alcohol metílic, 200 centímetres cúbics; Formol, 20 centímetres cúbics.

Es treu la prova d'aquest bany i, escorrent-la, hom observa si resta qual-

sevol matèria en suspensió del bany sobre la imatge, cosa difícil si hom treu la prova amb un moviment ràpid, subjectant-la verticalment, car aleshores el líquid arrossegarà les deixalles que hi pugui haver.

Es posa la prova amb la imatge contra el vidre, i, sobre el dors de la prova, unes quantes fulles de paper secant; es passa el cilindre de cautxú varies vegades per dissoldre les butllofes d'aire. Deixeu aleshores assecar la prova i, quan sigui eixuta, agafant-la per un cantó, es desprendrà fàcilment de la planxa de vidre. El bany de formol no ha d'ésser esgotat. Pot servir per a varies vegades, però sense abusar de la seva resistència, car aleshores les proves acabarien enganxant-se al vidre.

Les esmaltadores mecàniques no són altra cosa que una combinació a base del que acabem de dir, i en les quals per mitjà d'una resistència elèctrica, es pot elevar la temperatura fins a 80 graus o més, produïnt-se l'assecat ràpidament.

Hom pot bastir-ne una amb aquests materials:

Una planxa d'acer inoxidable (material car, però el millor que existeix), d'una grandària superior en dos centímetres a la màxima mida que volem esmerçar. Una resistència elèctrica per adaptar-hi a la part inferior, un termòmetre, un cilindre plàstic i una tela forta que ha d'ésser del mateix tamany de la planxa i fortament estirada mitjançant unes molles.

La prova ja tractada amb el formol es posa damunt la planxa d'acer (que la primera vegada haurà d'haver estat desengreixada amb sosa); amb dues fulles de paper secant es passa el cilindre i, aleshores, es fixa la tela sobre el total, de manera que conservi la prova adherida a la planxa quan es comenci a elevar la temperatura. Es calenta la planxa amb la resistència, i quan s'arribi a una temperatura de 80 a 90 graus centígraus es conserva aquesta temperatura el temps necessari perquè la prova s'assequi. Quan aquesta es desenganxi amb facilitat l'operació serà finida.

PER A IMPEDIR LA FORMACIÓ DE BOMBOLLES D'AIRE EN ELS REVELADORS

R. W. Tuinzing

Les bombolles d'aire que es formen sovint en els reveladors, solen ésser molt perjudicials, sobretot quan hom revela pel·lícules en els tancs moderns, car, impedit l'acció del bany damunt l'emulsió, produeixen taques circulars transparents.

Segons he llegit en el «British Journal», una nova marca preconitza l'addició al revelador de certs cossos orgànics, o bé una dissolució d'aquests com a bany preliminar.

Com a tals indico els àcids sulfònics d'oli de ricí, o cossos aromàtics, enquitranats.

Es pot preparar un revelador contra les bombolles de la manera que segueix:

Aigua, 100 centímetres cúbics; Paramidofenol, 2 grams; Sulfit de sosa anhidre, 6 grams; Carbonat de potassa, 12 grams.

Per altra banda es dissol 0'3 grams de dibutil-naftalina-sulfonat de sosa en 200 centímetres cúbics d'aigua i es barregen les dues solucions.

O bé es deixa la pel·lícula durant un minut dins un bany compost de:
300 centímetres cúbics d'aigua, i 0'5 grams d'àcid sulfònic d'oli de ricí, revelant-la després en un dels reveladors usuals.

DESENSIBILITZACIO I REVELAT SIMULTANIS

R. W. Tuinzing

Sempre que he emprat el següent revelador — que vaig trobar en la «Revue Française de Photographie» — ho he fet amb èxit. Aquest revelador té propietats desensibilitzadores que permeten acabar el revelat a la llum groga.

Es prepara la barreja seca que segueix :

Bromur de potassi, 7 parts ; Bisulfit de sodi (60 per 100 SO_2) 33 parts ; Hidrosulfit de sodi ($\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_4$) 20 parts.

Essent el bisulfit i l'hidrosulfit cossos oxidables, convé assegurar-se que siguin el més frescos possible.

Es dissolen 12 parts d'aquesta barreja en 100 parts d'aigua bullida pel revelat de plaques, i en 200 pels papers. Després de submergit durant un minut en aquest bany, el clixé resta desensibilitzat.

La imatge apareix lentament, però els contrastos augmenten bastant de pressa, obtenint-se uns negatius molt clars.

L'únic inconvenient d'aquest reveladors és que després l'olor de l'àcid sulfurós.

CURSET ELEMENTAL

de

FOTOGRAFIA

per Rafael M.ª Martínez

Exposició correcte i revelatge excessiu. — Després de rentats summergeiu el negatiu en el següent bany :

Aigua destil·lada, 100 c. c. ; Persulfat d'amoníac pur, 3 grams ; Acid sulfúric al 2 per 100, 5 c. c.

La solució d'àcid sulfúric (molt càustic) ha de fer-se tirant poc a poc l'àcid a l'aigua i *no al contrari*.

Aquest bany ataca una mica més que l'altre de persulfat, que hem donat més amunt les ombres (ço que precisament convé a aquests negatius) tot i donant transparència a les llums.

Hem d'insistir molt en la bona qualitat del persulfat. Aquesta és coneix perquè quan es dissol fa una mena de cruiximent, que el dolent o passat no ho fa.

Quan el negatiu hagi obtingut el rebaixament necessari, poseu-lo en la solució de sulfit anteriorment esmentada i renteu-lo després en la mateixa forma.

Exposició llarga i revelatge correcte. — Rebaixarem el negatiu en el següent bany (anomenat fórmula de Farmer) :

Aigua, fins a 50 c. c. ; Ferricianur de potassa, 1 gram.

O també :

Aigua, fins a 50 c. c. ; Hiposulfit de sosa, 5 grams.

Per l'ús, una part de cada i una d'aigua. Una vegada barrejats no es conserva més que per a dos o tres clixés. D'altra banda és molt econòmic i no val la pena d'allargar la seva durada.

Aquest bany és bastant ràpid. Així, doncs, deurem examinar el negatiu contínuament i treure'l un xic abans d'assolir el punt necessari, rentar-lo amb dos o tres aigües i fixar-lo, per més seguretat, amb qualsevol bany fixador durant tres o quatre minuts. Després rentar-lo mitja hora en aigua corrent i posar-lo a assecar.

Exposició llarga i revelat perllongat. — Després de rentat, poseu el negatiu en el següent bany :

Aigua, 85 c. c. ; Permanganat de potassa al 0'4 per 100, 10 c. c. ; Acid sulfúric, 3 c. c.

Una vegada obtingut el grau de rebaixament cercat, es treu el negatiu i, sense rentar-lo, es posa en un bany de bisulfit de sosa al 2 per 100 durant dos minuts i després es renta un quart d'hora en aigua corrent, posant-lo tot seguit a assecar.

Condicions indispensables per poder procedir al reforçament o rebaixament d'un negatiu. — Els negatius que han de sofrir aquestes operacions han d'haver estat fixats, ben rentats i nets de pols, detritus de calç, impressions digitals o taques de greix, etc., car del contrari fóra segur que es farien malbé. Si hi ha detritus de calç tracti's amb aigua i àcid clorhídric (al 1'5 per 100), i, si existeixen taques de greix, és necessari treure-les amb un cotó impregnat de benzina. Totes aquestes operacions han de fer-se amb clixés que hagin estat uns quinze minuts en aigua i en cap cas que siguin secs.

Tots aquests remeis van bé per a les plaques; per a pel·lícules solament ofereix garantia el rebaixador de Farmer.

Ara bé: hem dit fins aquí els remeis aplicables en els casos que en tenen, però segurament voldreu saber les característiques que serveixen per identificar cada cas. Intentem, doncs, donar-vos-en una idea a continuació:

Si els negatius presenten les ombres transparents i amb poc o nul detall, l'exposició ha estat curta. Quan les llums siguin també febles i no hi hagi mitjes tintes, el negatiu ha estat poc revelat o l'exposició és tan curta que no té remei. Si les llums són opaques i no tenen gaire detall, el revelatge ha estat correcte i l'exposició és prudencialment curta. Si les ombres són un xic grises, sense detall i les llums molt opaques, el revelatge ha estat perllongat i l'exposició, naturalment, ha estat també curta.

Quan els negatius presenten detalls a les ombres i les mitjes tintes són acusades, no poden ésser mai curts. Quan la imatge no tingui contrastos ni existeixi vel (grisor), ésser les llums d'opacitat insuficient, l'exposició ha estat correcte, però el revelatge no ha tingut la duració necessària.

Si la imatge no és molt pura en les ombres i presenta contrastos exagerats, el negatiu ha rebut una exposició correcta, però la duració del revelatge ha estat excessiva.

Si la imatge és gairebé pura, però mancada de contrastos (ço que es diu imatge «plana») l'exposició ha estat llarga i el revelatge curt (cas difícilment remeiable).

Si la imatge és velada i sense contrastos, però sense arribar a confondre's del tot els tons, el negatiu es sobre-exposat i ben revelat. Si, pel contrari, el vel és uniforme i intens, éssent tota la imatge molt densa, el negatiu es sobre-exposat i massa revelat.

No cal dir com us recomano que procureu no haver de recórrer a aquestes operacions, que encara que són relativament fàcils, exigeixen una atenció que, quan hom comença a conèixer el procés fotogràfic, és una preocupació més que ens amoïna.

Com ja he dit anteriorment, amb un bon fotòmetre s'eviten gairebé del tot aquestes operacions, que, per altra banda, si hom observa la netedat necessària, no tenen res de particular.

HISTORIAL d'Entitats

Secció Especial de Fotografia del CENTRE AUTONOMISTA DE DEPENDENTS DEL COMERÇ I DE LA INDÚSTRIA de Barcelona.

(XX Aniversari de la seva fundació)

Dintre el mes de novembre i precisament el dia 21, s'escauran els vint anys de constitució de la Secció Especial de Fotografia del C. A. D. C. I.

En arribar enguany al XX aniversari de la seva fundació, és per a mi un motiu de fonda satisfacció el poder fer un petit historial d'aquesta Secció, el qual demostrarà l'interès i continuat treball portat a cap per fer sentir l'afició al bell Art de la fotografia, bo i procurant tothora superar-nos, honorant ensells al benemèrit Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria, i a la nacionalitat Catalana.

Era l'any 1913, que al meu bon amic En Josep Clot i Corts va suggerir-li la idea de crear dins del «Cadci» un grup fotogràfic i amb els millors desitjos de poder realitzar-ho, recabà l'adhesió del que aleshores era President de la casa, el plorat amic En Josep Puig i Esteve, i cercà com a col·laboradors, per portar-ho a terme, als no menys volguts companys En Frederic Juandó i Alegret i En Ernest Bretó i Nolla.

Aquests tres companys, empesos per l'entusiasme que portaven infiltrat dintre de la seva ànima, empengueren tot seguit la tasca. Redactaren un projecte de Reglament que presentaren a la Junta de Govern de la Secció Permanent d'Educació i Instrucció, el qual fou aprovat i tot seguit convocaren pel dia 21 de novembre (1913) una reunió sota la Presidència d'En Joan Bas i Soler, president de la S. P. d'E. i I. De la susdita reunió en sortí constituïda la que avui és «Secció Especial de Fotografia del C. A. D. C. I.», formant dintre del nostre Centre una nova branca dedicada a un Art admirable. Els assistents (divuit) tots socis del «Cadci», signaren per la Secció, i més tard s'hi adheriren altres 10.

La S. E. de Fotografia començà de seguida totes aquelles tasques primeres, i per tant les més difícils alhora que sense mitjans econòmics; i establí converses setmanals tots el dimarts al cafè del «Cadci»; organitzà excursions per fomentar l'afició; posà a discussió temes fotogràfics i exercí un continuat postulat en pro de l'afició i per l'engrandiment de la secció.

En arribar l'any 1915 va poder gaudir d'una Secretaria i posar a disposició de tots els seus consocis un Laboratori, ço que despertà un gran entusiasme i portà la realització de juntes i converses que continuaren tots els dimarts tant si feia bo com si plovia.

Fou l'any 1916 que la S. E. de Fotografia començà a desplegar la seva major activitat, entrant ja, diria jo, a una majoria d'edat. Organitzà diverses lliçons demostratives de revelatge de negatius, de tiratge de diapositiu, d'engrandiments de proves, revelatge de plaques autocromes, etc., etc. Prosseguí l'organització d'excursions cada dia amb major intensitat i eficàcia; completà i millorà la instal·lació del Laboratori, i més tard organitzà una Exposició de Fotografies per a festejar el XV aniversari de la fundació del «Cadci», la inauguració de la qual tingué lloc el 31 de Març de 1918, on vaig tenir l'honor de presentar-hi unes tintes, per cert les primeres que es donaren a conèixer a la Secció.

En el transcurs de 1920, tingueren lloc una sèrie de conferències: Adolf Mas versà sota el tema *Orientacions sobre la Fotografia Arqueològica*; En Miquel Renom, sota el tema *Els papers al bromur d'argent i intervenció en els negatius*; En Rafael Areñas sota el tema *Diferència entre els primitius procediments fotogràfics i els moderns*; En Rafael Garriga, sota el tema *Revelat de les plaques fotogràfiques a la llum blanca*, etc. Totes foren interessantíssimes i se n'obtingueren no poques ensenyances.

En 1921 a organitzar-se un Curset de Fotografia que anà a càrrec d'En Rafael Garriga i En Rafael Areñas, el qual obtingué un èxit sorollós, podent afegir-hi l'honor d'ésser el dit Curset el primer que es donà a Catalunya i potser i tot a Espanya. La nostra Secció E. de F. no podia deixar que del fruit d'Aquest Curset per egoisme seu únicament en gaudissin els socis ma-

triculats, sinó que va entendre que havia de divulgar-lo arreu, això és, a tots aquells que d'ànima sentissin afició a la fotografia d'arreu de la nostra pàtria; i per aquesta finalitat empenyé l'edició del llibre *CURS DE FOTOGRAFIA* que meresqué els més càlids elogis de la premsa i que en un termini aproximadament d'un any restà exhaurida l'edició, que era composta d'un miler d'exemplars, essent també el primer llibre que s'edità d'aquesta matèria en la nostra llengua vernacle.

La constant i acurada actuació desenvolupada pels socis de la Secció, féu que fos cotitzada al exterior del «Cadci», i que la seva Presidència hagi estat mantes vegades cridada a actuar com a membre de Jurat a diversos concursos fotogràfics, organitzats per entitats de Barcelona i d'arreu de Catalunya.

Més endavant, l'any 1922, va presentar-se a la Secció l'oportunitat de poder mesurar la capacitat tècnica i artística dels seus associats. Em refereixo al *Concurs Nacional de Diapositiu estereoscòpic* organitzat pel Círcol Artístic de Barcelona, i a l'*Exposició Nacional d'Art Fotogràfic* organitzada per la Secció d'Art del Centre de Lectura de Reus. A ambdós certaments es féu mereixedora de l'èxit més esclatant i això esperonà als socis a mantenir un entusiasme i una activitat que per tot arreu traspua.

L'empenta, però, que prengué la S. E. de Fotografia l'any 1923 fou impressionant. Per la festa catalana del 23 d'abril inaugura una Exposició de les fotografies presentades al *Concurs Sant Jordi*, que tingué un èxit esclatant, tant pel concorreguda que fou com per la qualitat de tot ço exposat. Sense deixar refredar el caliu que es mantenia, va organitzar-se una altra manifestació d'Art fotogràfic inaugurada el 21 de Novembre del mateix any amb una Exposició de Fotografies, per tal de solemnitzar el X aniversari de la fundació de la Secció, la qual superà, encara, a l'anterior, fent-se creditora dels molts i merescuts elogis que se li dedicaren. I satisfets de l'obra que anavem desenvolupant amb tant d'amor i abnegació, arribem al moment vergonyant en que ens toca passar un penós calvari; primer amb les clausures del «Cadci» i més tard, l'any 1926, per la invasió d'aquells afiliats al Sindicats nomenat Lliure (! Oh, sarcasme!) i que l'oprobiosa dictadura monàrquica, carregada de llot, ens esquitxà amb aquell bon regal. No ho oblidaré mai!

Per fi l'any 1931 amb l'adveniment de la República, recobràrem la nostra llibertat i poguérem retornar al nostre Casal a recomençar la tasca interrompuda tan brutalment. No vulgueu saber, amics, com deixaren tot el Centre aquells invasors, puix era tan deplorable, que l'organització de la Secció es feia difícil perquè havia desaparegut tota la documentació. El primer que es procurà fou posar en forma el Laboratori, el qual s'aconsegüí a darrereries de 1931. Per les festes del XXIX aniversari de fundació del «Cadci», i en abril de 1932, la S. E. de F. organitzà un Concurs fotogràfic d'un grup de cases que la Cooperativa d'Estatge inaugurà aprofitant l'avinentesa de les esmentades festes. També es donaren una sèrie d'interessantíssimes projeccions i realitzà quelques excursions.

Manca ara parlar de l'any que som, l'any 1933. Comença la Secció les seves habituals activitats amb una conferència que sota el tema *La grandària pel paisatge artístic* vaig desenvolupar en el mes de Gener. Després s'organitzaren una tanda de sessions de projeccions de diapositives molt interessants, i succeïren amb un èxit mai vist unes excursions col·lectives.

I, finalment, s'ha organitzat un important Concurs de Fotografia per commemorar el XX Aniversari de la fundació de la Secció Especial de Fotografia, havent assenyalat la data del 21 de novembre d'enguany per la inauguració de l'Exposició de les esmentades fotografies.

He deixat, naturalment, de fer una relació de tots aquells amics i consocis que tant en la nostra Junta com al defora d'ella han procurat fer tot el que els ha estat possible pel millor renom de la nostra Secció, com també de les excursions que s'han realitzat durant el transcurs dels 20 anys d'existència, perquè a més de que fatigaríem al llegidor, necessitariem un espai enorme.

Sigui aquesta avinentesa per transmetre la més cordial salutació a tots aquells que senten l'afició a aquest bell Art, i d'una manera especialíssima als llegidors d'aquesta formosa revista ART DE LA LLUM que per voler de tots els aficionats honorem amb ell el gloriós nom de la nostra terra: CATALUNYA!

Nota. — Vista la intenció que porta ART DE LA LLUM en la publicació de la vida de cada Entitat fotogràfica d'arreu de Catalunya, preguem a totes que es dignin remetre'ns la seva història real, per publicar-la en la nostra Revista.

MIQUEL AGUILO PARES

SALONS I EXPOSICIONS

«XI SALO KODAK»

Aquest com els anys anteriors, la casa Kodak ens ha presentat un formós conjunt de fotografies de clients i admiradors d'aquesta acreditada marca, i per tant ens hem trobat davant d'una munió de proves totes elles d'una força i bellesa molt admirables, en les quals s'hi destaca una més perfecta visió de l'assumpte, concepció de l'obra en si, execució i enquadrat.

Ens cridaren fortament l'atenció entre altres les proves que es titulen *Illa del riu, Llums i Ombres, Cercle de Personns, Ombres i Preludi de tempesta*, essent d'una vàlua i sentit artístic admirables.

La casa Kodak, amb la continuació d'aquests Salons, demostra una vegada més que hom no deu deixar de posseir un aparell fotogràfic, i menys encara en aquelles hores de platxeri i repòs, ja dalt del cim d'un carenar; ja frec a frec de la platja sorrenca i fistejada per l'oneig suau i amorós de les seves escumoses ones, ja que per els assumptes de ciutat i instants de la vida casolana, tots els quals sempre són motiu d'uns moments plenament viscuts.

Per tant, alhora que adrecem una felicitació a la casa Kodak, no podem per menys de fer extensiu el nostre més sincer elogi a tots els seus expositors, els quals amb la seva obra fan que es desvetlli i progressi la fotografia, art que dia darrera dia més s'arrela en el sí dels nostres aficionats.

N. RICART

IV SALO DE FOTOGRAFIA ARTISTICA, de la Secció Fotogràfica del CLUB EXCURSIONISTA DE GRACIA

Aquesta entitat entre les seves múltiples activitats culturals que tan encertadament porta a cap el IV Saló de Fotografia amb exit digne de lloança notantse en tots els expositors un notable avenç comparat en altres salons, gosarien a dir que casi totes les obres són dignes d'esment entre les que més sobresurten poden anotar, Barques a les riberes de l'Ebre: Recó de Costa Brava, El Campanar Paisatge quines quatre obres reproduïdes en aquest número de la nostra revista donaran una idea del molt bó que hi ha en aquest IV saló; felicitem a l'entitat i els seus dirigents per l'obra cultural artística que amb tant de zel porten a cap.

CONCURS PERUTZ, MENAGE

Aquestes dues firmes han organitzat un concurs que ha estat molt concorregut. Són moltes les obres dignes de menció i fóra interminable enumerar-les totes; per la vàlua de les moltes obres exposades podem deduir que hi han concorregut firmes consagrades de bons oficionats. El tema capital d'acord amb el caràcter de la revista organitzadora Menage, ha fet que s'observés en moltes obres una modalitat fotogràfica una mica forçada per raó dels seus temes i en tot resulta una novetat i gosaríem a dir que es força interessant perquè si més no disposa als aficionats a fer quelcom especialitzat que sense aquests temes concrets tal volta no ho haguessin fet.

Felicitem a expositors i organitzadors, doncs totes quantes activitats es manifestin dintre la fotografia són sempre alenadores pel nostre món fotogràfic.

ACTIVITATS

AGRUPACIO FOTOGRAFICA SAINT VICTOR

17 de desembre. — Visita al Parc de la Ciutadella i moll de pescadors.

Lloc de reunió: Passeig de Pabra i Puig, a les 6'45 del matí.

23 de desembre, a les 10 de la vetlla. — Inauguració del II Concurs Anual de Fotografia artística, a la qual hi són invitades totes les entitats afins.

Hores de visita: Dies festius, de 11 a 13 hores. Dies feiners, de 21 a 23 hores.

3 de gener de 1934. — Clausura del II Concurs Anual de Fotografia.

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Secció de fotografia

Dia 3.—Visita a Barcelona antiga.

Dia 10.—Visita a Manresa.

Dies 31 de desembre i 1 de gener.—Excursió a Núria.

ADVERTIMENT. — Tots els dijous a dos quarts de 9, tindran lloc sessions de projeccions de diapositius dels socis d'aquesta Secció.

A més, aquestes reunions seran preparatòries de l'excursió del diumenge següent.

GRUP FOTOGRAFIC. ORFEO GRACIENC

Aquesta entitat ha repartit entre els seus socis les bases del VI concurs fotogràfic anual, pel 24 del corrent mes fins el dia 7 de gener pròxim, que estarà obert al públic, quedant invitades especialment totes les entitats patrocinadores d'aquesta revista.